

PLAN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK

Kristinestad

Innehåll

1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik.....	3
2. Småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål	3
2.1 Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken	3
Småbarnspedagogikens 10 mål	4
2.2 Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken.....	5
2.3 Småbarnspedagogiken som en del av barnets växande och lärande	5
2.4 Värdegrunden	6
2.5 Synen på lärande.....	6
2.6 Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård.....	7
2.7 Mångsidig kompetens.....	7
3. Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken	9
3.1 Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken.....	11
3.2 Samarbete inom småbarnspedagogiken	11
4. Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken	13
4.1 Pedagogisk dokumentation	13
4.2 Mångsidiga arbetssätt.....	14
4.3 Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande	14
4.4 Lärområden.....	14
4.5 Preciseringar gällande språk och kultur	18
5. Barnets plan för småbarnspedagogik	19
5.1 Stöd för barnets utveckling och lärande	20
5.2 Principerna för stöd	20
5.3 Samarbete med barnet, vårdnadshavaren och andra sakkunniga i samband med stöd	21
5.4 Stödarrangemang inom småbarnspedagogiken	21
5.5 Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd.....	22
6. Småbarnspedagogik som baserar sig på en alternativ pedagogik.....	22
7. Utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken.....	22

1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik

Beredningen av grunderna för planen för småbarnspedagogik styrs framför allt av **lagen om småbarnspedagogik** som föreskriver om barnets rätt till småbarnspedagogik och om målen för småbarnspedagogiken. **Förskoleundervisningen**, som regleras av lagen om grundläggande utbildning är **en del av småbarnspedagogiken**. Förskoleundervisningen styrs av föreskriften om grunderna för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen har utfärdat. Småbarnspedagogiken är en del av det finländska utbildningssystemet och ett en viktig del av barnets uppväxt och lärtig. Vårdnadshavarna bär det primära ansvaret för sina barns fostran. Småbarnspedagogiken stödjer och kompletterar hemmens fostrande uppdrag och bidrar till barnens välbefinnande. Avsikten med den nationella styrningen av småbarnspedagogiken är att skapa likvärdiga förutsättningar för en helhetsmässig uppväxt, utveckling och lärande för de barn som deltar i småbarnspedagogiken. Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en föreskrift som är juridiskt bindande för anordnarna av småbarnspedagogik.

I **Kristinestad** har en arbetsgrupp bestående av representanter från varje dagvårdsenhet, från förskolan, samt från församlingarna utarbetat den nya planen för småbarnspedagogiken. All personal inom den småbarnspedagogiska verksamheten har kommenterat innehållet. Vårdnadshavarna har deltagit i arbetet genom en enkät kring deras åsikter och önskemål. Social- och hälsovårdens representanter har också kommenterat planen. Planen godkänns i utbildningsnämnderna.

Planen finns i elektronisk form och som pappersversion, den är skriven på svenska och finska och den används inom all småbarnspedagogik. Planen och verksamheten utvärderas regelbundet och i utvärderingsarbetet deltar personalen, vårdnadshavarna och barnen inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Representanter från förskolan samt social- och hälsovården ges också möjlighet att delta i utvärderings- och utvecklingsarbetet.

2. Småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål

Småbarnspedagogikens uppdrag är att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens helhetsmässiga uppväxt, utveckling och lärande. Småbarnspedagogiken ska främja jämlikhet och likabehandling mellan barnen och förebygga marginalisering. De kunskaper och färdigheter som barnen tillägnat sig i den småbarnspedagogiska verksamheten stärker deras delaktighet och aktiva deltagande i samhället. Småbarnspedagogiken stödjer också vårdnadshavarna i det fostrande arbetet och möjliggör att de kan delta i arbetslivet eller studier.

2.1 Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken

Kommunen är skyldig att ordna småbarnspedagogik i den omfattning och i sådan form som behovet i kommunen förutsätter. Vi strävar efter att ordna småbarnspedagogik nära dem som använder servicen och så att öppettiderna motsvarar behovet. Enligt lagen om småbarnspedagogik kan småbarnspedagogisk verksamhet ordnas som daghem, som familjedagvård eller som öppen småbarnspedagogisk verksamhet. Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för att tjänster som köps ordnas enligt de författningar som gäller småbarnspedagogik och enligt grunderna för småbarnspedagogik. Förpliktelserna som styr småbarnspedagogiken bygger på Finlands grundlag, lagen om småbarnspedagogik och statsrådets förordning om småbarnspedagogik samt på grunderna för planen för småbarnspedagogik.

Enligt Finlands grundlag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då småbarnspedagogiken ordnas. Alla barn ska, oberoende av till exempel behov av stöd, handikapp eller kulturell bakgrund, ha möjlighet att delta i den gemensamma småbarnspedagogiska verksamheten

Småbarnspedagogikens 10 mål

Enligt lagen om småbarnspedagogik är syftet att:

- 1) *hos varje barn främja en helhetsmässig uppväxt, utveckling, hälsa och ett helhetsmässigt välbefinnande i enlighet med barnets ålder och utveckling,*
- 2) *stödja barnets förutsättningar för inläring och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet*
- 3) *ordna mångsidig pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i barns lek, rörelse, konst och kulturtradition samt ge barnet möjligheter till positiva upplevelser av lärande,*
- 4) *säkerställa en småbarnspedagogisk miljö som är utvecklande, främjar inläring och är hälsosam och trygg*
- 5) *trygga ett verksamhetssätt som respekterar barnet och så bestående förhållanden som möjligt för växelverkan mellan barnet och personalen*
- 6) *erbjuda alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik, främja jämställdhet mellan könen samt ge färdigheter att förstå och respektera den allmänna kulturtraditionen samt vars och ens språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund*
- 7) *identifiera barnets individuella behov av stöd och, när det uppkommit behov av stöd, organisera ett ändamålsenligt stöd inom småbarnspedagogiken, vid behov i form av mångprofessionellt samarbete*
- 8) *utveckla barnets förmåga till samarbete och växelverkan, främja barnets förmåga att delta i kamratgruppen samt vägleda barnet mot ett etiskt ansvarstagande och hållbart handlingssätt, respekt för andra människor och samhällsmedlemskap*
- 9) *säkerställa barnets möjligheter att få delta i och påverka sådana angelägenheter som berör barnet självt*
- 10) *i samverkan med barnet och dess föräldrar eller andra vårdnadshavare främja en harmonisk utveckling hos barnet och dess holistiska välbefinnande samt stödja barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare i fostringsarbetet.*

2.2 Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken

Småbarnspedagogik som ges på daghem är den vanligaste formen av småbarnspedagogik. På daghemmen sker verksamheten i grupper. Barngrupperna kan bildas på olika sätt, till exempel utgående från barnens ålder, syskonrelationer eller behov av stöd. Grupperna ska vara pedagogiskt ändamålsenliga och bestämmelserna om personaldimensionering och gruppernas maximala storlek ska beaktas då grupperna bildas. Daghemmens mångprofessionella personal är en resurs för en kvalitativ småbarnspedagogik när allas kompetens, ansvarsområden, uppgifter och yrkesroller tas till vara på ett ändamålsenligt sätt. Lagen om småbarnspedagogik betonar vikten av pedagogik och lärarna och speciallärares pedagogiska ansvar. Lärarna inom småbarnspedagogik har det övergripande ansvaret för att planera verksamheten i barngrupperna, för att genomföra verksamheten planenligt så att målen uppnås samt för att utvärdera och utveckla verksamheten. Lärarna, speciallärares, socionomerna, barnskötarna och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken ska planera och genomföra verksamheten tillsammans. Familjedagvård är småbarnspedagogisk verksamhet som genomförs i en liten grupp. Familjedagvården kan ordnas i familjedagvårdarens eller barnets hem eller som gruppfamiljedagvård. Då man beslutar om antalet anställda och om barngruppernas storlek beaktas barn med funktionsnedsättning eller barn som behöver särskilt stöd. Familjedagvårdaren ansvarar för verksamheten i sin grupp.

I **Kristinestad** finns fyra daghem; i stamstaden, Lappfjärd, Dagsmark och Härkmeri. Familjedagvården sker i vårdarens privata hem. En daghemsavdelning ordnar skiftesvård vid behov.

Förskolbarnens deltidsvård och morgon- och eftermiddagsvård för skolelever i åk 1 och 2 ordnas på daghem eller i skola.

Verksamheten är på de flesta enheter tvåspråkig. Enheterna strävar till ett mångsidigt samarbete, till exempel genom personalrotation, ordnandet av reservvård samt inom planeringen av verksamheten och inom personalutbildning. Dagvårdsteamet som planerar och utvecklar stadens småbarnspedagogik består av chefen för småbarnspedagogik, enheternas föreståndare, speciallärares samt byråsekreteraren.

Inom församlingarna arrangeras dagklubbar 1–2 gånger/vecka.

2.3 Småbarnspedagogiken som en del av barnets växande och lärande

Småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen, som är en del av småbarnspedagogiken, och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling och lärande bilda en konsekvent och kontinuerlig helhet som lägger grunden för ett livslångt lärande. För att barnens välbefinnande, utveckling och lärande ska ske smidigt, ska även övergångarna planeras och utvärderas.

I **Kristinestad** har vi rutiner för övergången mellan småbarnspedagogik till förskoleundervisning och vidare till grundläggande utbildning. Vid övergångsskeden samarbetar vi med vårdnadshavare. Barnets plan och andra dokument kan användas som överföringsinformation, med barnets bästa som utgångspunkt.

När barnet fortsätter från småbarnspedagogiken till förskolan fyller personal och vårdnadshavare i en särskild övergångsblankett (bilaga1). Den ges också till barn som deltar i församlingarnas dagklubbverksamhet. Inför förskoleåret hålls en palaver med läraren, eller annan personal från småbarnspedagogiken, förskolläraren, speciallärares, personal från barnrådsvården och skolkuratoren där man diskuterar strukturen på barngruppen och eventuella stödbehov. Vid behov kan också andra sakkunniga delta (till exempel tal- eller ergoterapeut eller socialarbetare). Vårdnadshavarna informeras om övergångsmötet.

När barnet fortsätter från förskola till skola finns en övergångsblankett (bilaga 2) och förskolläraren, speciallärares, klasslärares, speciallärares, hälsovårdaren, skolhälsovårdare och skolkuratoren träffas. Vid behov deltar andra sakkunniga och vårdnadshavarna informeras om övergångsmötet.

2.4 Värdegrunden

Barndomens egenvärde

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att skydda och främja barnens rätt till en god och trygg barndom. Småbarnspedagogiken bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i sin grupp.

Att växa som människa

Småbarnspedagogiken bygger på respekt för livet, de mänskliga rättigheterna samt människolivets okränkbarhet och en hållbar livsstil. Personalen ska stödja barnens utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. Småbarnspedagogiken värdesätter bildning. Det synliggörs i det sätt på vilket var och en ser på sig själv, på andra människor, på sin omgivning och på kunskap samt i sättet och viljan att göra rätt. Ingen form av mobbning, rasism eller våld ska accepteras.

Barnets rättigheter

Barnen har rätt att uttrycka sig, sina tankar och åsikter samt bli förstådda utgående från sina egna förutsättningar att kommunicera och uttrycka sig. Alla barn har rätt till god undervisning, omsorg och uppmuntrande respons. Barnen har rätt att leka, lära sig genom lek, glädjas över sitt lärande och bilda sig en uppfattning om sig själva, sina identiteter och världen utifrån sina egna perspektiv. Barnen har rätt till social gemenskap och att vara en del av en grupp. Barnen har rätt att få mångsidig information, hantera känslor och konflikter samt pröva på och lära sig nya saker.

Likabehandling, jämlikhet och mångfald

Småbarnspedagogiken främjar det finländska samhällets demokratiska värderingar såsom likvärdighet, jämlikhet och mångfald. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina färdigheter och göra sina val oberoende av förväntningar baserade till exempel på kön, ursprung, kulturell bakgrund eller andra orsaker som gäller barnet som person. Personalen ska skapa en atmosfär som respekterar mångfald. Småbarnspedagogiken bygger på ett mångskiftande finländskt kulturarv som fortsätter att formas genom samverkan mellan barnen, deras vårdnadshavare och personalen.

Mångfald av familjer

En professionell, öppen och respektfull inställning till mångfalden av familjer och familjers olika språk, kulturer, åskådningar och religioner, traditioner samt syn på fostran skapar förutsättningar för ett bra fostringssamarbete. Barnens familjeidentitet och familjerelationer stöds så att varje barn får känna att den egna familjen är värdefull.

Hälsosam och hållbar livsstil

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att vägleda barnen att tillägna sig hälsosamma levnadsvanor. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina emotionella färdigheter och sitt estetiska tänkande. I småbarnspedagogiken ska man följa principerna om hållbar livsstil.

2.5 Synen på lärande

Grunderna för planen för småbarnspedagogik bygger på en syn på lärande, enligt vilken barnen växer, utvecklas och lär sig genom att kommunicera med andra människor och den närmaste omgivningen. Synen på lärande utgår från uppfattningen om barnet som en aktiv aktör. Barn är nyfikna till sin natur och de vill lära sig nytt, repetera och upprepa. Lärande är en helhetsbetonad process och sker överallt. Lärande inbegriper kunskaper, färdigheter, handlingar, känslor, sinnesförmågor, fysiska upplevelser, språk och tankar. Barnen lär sig bland annat genom att iaktta och observera sin omgivning och genom att ta efter andras beteende. Barnen lär sig också genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små uppgifter, uttrycka sig själv och genom skapande verksamhet. Utgångspunkten för lärandet i småbarnspedagogiken är barnets tidigare erfarenheter, intressen och kunskaper. Det är viktigt att det som barnen ska lära sig har anknytning till barnens växande färdigheter, erfarenhetsvärld och kulturella bakgrund.

Barn lär sig bäst då de mår bra och känner sig trygga. Positiva känsloupplevelser och kommunikation med andra främjar lärandet. Barngruppen och känslan av att ingå i en gemenskap är av central betydelse för barnets lärande och delaktighet. Barnen ska få handledning och stöd i sitt lärande. En målinriktad, lagom utmanande verksamhet som intresserar barnen inspirerar dem att lära sig mer. Varje barn ska få uppleva och känna glädje över att lyckas och lära sig och över sig själv som en lärande individ. Leken är betydelsefull för lärandet hos barn i småbarnsåldern. Leken motiverar och ger barnet glädje samtidigt som den bidrar till att barnet lär sig många nya färdigheter och tillägnar sig kunskap. I småbarnspedagogiken ska lekens egenvärde för barnet och lekens pedagogiska betydelse för lärandet, den helhetsmässiga utvecklingen och välbefinnandet uppmärksammas.

2.6 Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård

Småbarnspedagogiken genomförs i samspel mellan personalen, barnen och omgivningen, där fostran, undervisning och vård bildar en enhetlig helhet.

Fostran är verksamhet genom vilken kulturella värderingar, seder och normer förmedlas, formas och förnyas. Målet med fostran är att föra kulturarvet, viktiga värderingar och traditioner vidare till nästa generation. Barnen ska handledas att forma sina egna åsikter och förhålla sig kritiskt till rådande tanke- och handlingsmönster samt att handla etiskt hållbart. Fostransuppdraget är att medvetet handleda barnen att forma sina individuella identiteter så att de lär sig förstå hur deras handlingar påverkar andra människor och sin omgivning. Barnens utveckling ska stödjas så att de lär sig agera och använda sina kunskaper även till förmån för andra.

Undervisningen ska främja barnens lärande och hjälpa dem att bilda sig en uppfattning om sig själva, andra människor och den omgivande världen. I småbarnspedagogiken ska barnen inspireras och motiveras att lära sig nytt samt handledas att använda olika sätt att lära sig. Undervisningen ska stödja och utnyttja barnens naturliga nyfikenhet och lust att upptäcka. Barnens ökande kunskaper, intressen, styrkor och barnens individuella behov av stöd ska beaktas i undervisningen. Därutöver utgår undervisningen från målen för lärmiljöer, mångsidig kompetens och pedagogisk verksamhet.

Vård innebär att tillgodose fysiska grundbehov och emotionell omsorg om barnet. Målet är att barnet får känna sig uppskattat, förstått och får känna gemenskap med andra människor. Ömsesidiga och respektfulla relationer och positiv beröring och närhet utgör grunden för god vård och omsorg. Vårdsituationer inom småbarnspedagogiken är alltid samtidigt också fostran och undervisning, där barnen till exempel lär sig att kommunicera med andra, ta hand om sig själva, gestalta tid och tillägna sig goda vanor.

2.7 Mångsidig kompetens

Inom småbarnspedagogiken skapas en grund för barnens mångsidiga kompetens. Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter och att agera på det sätt som situationen kräver. Barnens värderingar, attityder och vilja att agera påverkar barnens sätt att tillämpa sina kunskaper och färdigheter. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden kompetenser som överskrider och förenar olika kunskaps- och färdighetsområden. Utvecklingen av mångsidig kompetens bidrar till att barnen växer som individer och som medlemmar i sin grupp. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Målen för mångsidig kompetens löper som en röd tråd genom grunderna för planen för småbarnspedagogik till läroplansgrunderna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

De fem delområdena inom **mångsidig kompetens** överlappar varandra:

- förmåga att tänka och lära sig
- kulturell och kommunikativ kompetens
- vardagskompetens
- multilitteracitet och digital kompetens
- förmåga att delta och påverka.

Förmåga att tänka och lära sig

Förmågan att tänka och lära sig utvecklas i kommunikation med andra människor och omgivningen och skapar förutsättningar för utvecklingen av andra kompetenser och livslångt lärande. Den småbarnspedagogiska verksamheten ska lägga grunden för ett kreativt och kritiskt tänkande som är en förutsättning för att söka och strukturera information och skapa ny kunskap. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens förmåga att tänka och lära sig.

Barnens förmåga att tänka och lära sig utvecklas med hjälp av mångsidiga och meningsfulla upplevelser. Det ska finnas utrymme för att förundras och göra upptäckter samt känna glädje i lärandet. I leken har barnen möjlighet att använda sin fantasi och sin kreativitet, tillsammans pröva sina idéer och utforska världen. Barnens förmåga att strukturera, benämna och beskriva omgivningen och dess fenomen ska stödjas enligt deras ålder och utveckling. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och ifrågasätta. Barnen och de vuxna glädjer sig över framgångar tillsammans och barnen lär sig att uppmuntra varandra. Barnen uppmuntras att vara ihärdiga och att inte låta sig nedslås av misslyckanden och att hitta lösningar i olika situationer.

En tillräcklig fysisk aktivitet dagligen stödjer barnens förmåga att tänka och lära sig. Den pedagogiska dokumentationen av verksamheten och gemensamma reflektioner hjälper barnen att iaktta sitt lärande och känna igen sina styrkor. På så sätt stärks barnens tilltro till sina egna förmågor.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Barnen växer i en värld som kännetecknas av kulturell, språklig och åskådningmässig mångfald, vilket ger de sociala färdigheterna, kommunikationsfärdigheterna och den kulturella kompetensen ökad betydelse. Kulturell och kommunikativ kompetens kännetecknas av förmåga att lyssna, identifiera och förstå olika synsätt samt förmåga att reflektera över sina egna värderingar och attityder. Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för människans identitet, funktionsförmåga och välbefinnande. En fungerande kommunikation med människor som har en annan kulturell och åskådningmässig bakgrund förutsätter att man förstår och uppskattar sin egen och andras kulturella och åskådningmässiga bakgrund.

Barnen ska uppmuntras att bekanta sig med andra människor, språk och kulturer. Personalens sätt att bemöta olika människor på ett positivt sätt och deras positiva inställning till en mångfald av språk, kulturer och åskådningar fungerar som modell för barnen. Personalen ska handleda barnen att vara vänliga och att uppföra sig väl mot andra. Personalen ska tillsammans med barnen öva att sätta sig in i andras situationer, lära sig att granska företeelser ur olika perspektiv samt att lösa konfliktsituationer på ett konstruktivt sätt. På så sätt stärks barnens sociala färdigheter. Barnen ska få stöd i att forma sina kulturella identiteter. De upplevelser av och kunskaper om kulturarvet som barnet får i småbarnspedagogiken stärker barnets förmåga att tillägna sig, använda och förändra kulturen.

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande, säkerhet och trygghet samt att handleda dem att göra val som överensstämmer med en hållbar livsstil. Småbarnspedagogiken ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

Barnen ska stödjas att gradvis bli mera självständiga. Barnen ska få hjälp och de ska uppmuntras att be om hjälp vid behov. Barnen ska få träna olika färdigheter, till exempel att klä på sig, äta och sköta sin personliga hygien och ta hand om sina egna saker. Barnen ska vägledas att handla ansvarsfullt och tryggt i lärmiljöerna så som i naturen och i trafiken. Personalen ska tillsammans med barnen diskutera frågor som främjar deras välbefinnande, till exempel betydelsen av vila, kost, fysisk aktivitet och psykisk hälsa. Barnen ska få hjälp i att uttrycka och reglera sina känslor. Barnens emotionella färdigheter stärks när barnen får lära sig att upptäcka, förstå och sätta ord på känslor. Barnen ska också få handledning i att respektera sin egen och andras kroppsliga integritet.

Multilitteracitet och digital kompetens

Multilitteracitet och digital kompetens behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. Multilitteracitet och digital kompetens främjar en jämlik fostran och utbildning. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja dessa färdigheter. Multilitteracitet är en central grundläggande färdighet som behövs för att förstå mångfalden av kulturella meddelanden och den omgivande världen samt för kommunikation. Med multilitteracitet avses förmåga att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet omfattar olika färdigheter, till exempel bildkunskap, numerisk läskunnighet, mediekunskap och grundläggande läsfärdighet.

Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera meddelanden i olika miljöer, även digitala. För att utveckla multilitteracitet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn.

Personalen ska tillsammans med barnen undersöka och observera informations- och kommunikationsteknikens roll i vardagslivet och stifta bekantskap med olika digitala verktyg, applikationer och spel. Digital dokumentation ska användas i samband med att barnen leker, undersöker, rör på sig samt upplever och producerar konst. Då barnen ges möjligheter att göra olika försök och att producera innehåll, självständigt och tillsammans med andra barn, med hjälp av digitala verktyg främjas deras kreativa tänkande, samarbetsförmåga och läsfärdighet. Personalen ska handleda barnen i att använda digitala verktyg på ett mångsidigt och tryggt sätt.

Förmåga att delta och påverka

Förmåga att delta och påverka på ett aktivt och ansvarsfullt sätt lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Till barnens rättigheter hör att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. Inom småbarnspedagogiken respekterar man dessa centrala demokratiska principer. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens växande förmåga att delta och påverka samt att uppmuntra barnen att ta egna initiativ.

Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och bemöta deras initiativ stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska planera, genomföra och utvärdera verksamheten tillsammans med personalen. Barnen lär sig då samtidigt att kommunicera och att förstå betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och tillit. Personalen ska se till att varje barn har möjlighet att delta och påverka. Genom att delta och påverka utvecklas barnens uppfattning om sig själva, deras självförtroende ökar och deras sociala färdigheter utvecklas.

3. Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken

Anordnaren av småbarnspedagogik och de personer som leder småbarnspedagogiken ska skapa förutsättningar för att utveckla och utvärdera verksamhetskulturen inom de olika verksamhetsformerna och enheterna inom småbarnspedagogiken. Inom småbarnspedagogiken ska alla arbetssätt stödja barnets utveckling och lärande och kunna motiveras pedagogiskt. Det är viktigt att personalen är medveten om att deras sätt att agera och kommunicera överförs som en modell till barnen.

Verksamhetskulturen påverkar kvaliteten i den småbarnspedagogiska verksamheten. Den har stor betydelse för hur småbarnspedagogiken genomförs och för hur målen uppnås. En verksamhetskultur som stödjer målen för det småbarnspedagogiska arbetet skapar gynnsamma förhållanden för barnens utveckling, lärande, delaktighet, trygghet, välbefinnande och en hållbar livsstil.

En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen

I småbarnspedagogiken bildar barnen och vuxna en gemenskap där de lär av varandra. Det skall finnas rum för olika åsikter och känslor. Man skall uppmuntras att dela sina tankar och ha möjlighet att prova nya saker. Kontinuerlig utvärdering av verksamheten utvecklar verksamheten, samt att man utmanar sig själv och blir medveten om sina styrkor och använder dem. Man skall ha möjlighet att experimentera, försöka och anstränga sig, men även få göra misstag. Att göra tillsammans stärker gemenskapen. Personalen ska uppmuntras till självvärdering och till att dela

kunskap och kompetens och samtidigt utvecklas professionellt. Gemensamt överenskomna mål och responsen främjar lärandet i gemenskapen.

En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation

En verksamhetskultur som uppmuntrar till lek bekräftar lekens betydelse för barnets välbefinnande och lärande. Personalen skall se vad som hindrar barnens lek och göra utrymmena sådana att lärmiljöerna främjar leken. Barnen och personalen skall känna glädje i att leka tillsammans. Alla skall uppmuntras att använda sin fantasi och kreativitet. Barnens lek skall få synas och höras. Ge leken tid och ro, ge lekro!

Samarbete personalen emellan skall respekteras. Genom bra personalsamarbete uppmuntrar man barnen till kommunikation och att fungera i grupp. I en trygg gemenskap tar man itu med konflikter och kan lösa dem på ett bra sätt.

Delaktighet, likabehandling och jämställdhet

En inkluderande verksamhetskultur ska främja delaktighet, likabehandling och jämställdhet. Allas initiativ, åsikter och synpunkter är av likavärde. Arbetssättet skall vara sådant att det främjar delaktighet. Att bli sedd och hörd på ett positivt sätt gör att man känner sig delaktig. Delaktigheten förstärks genom att barn, personal och vårdnadshavare deltar i planeringen, genomförande och utvärdering.

Alla i personalen är viktiga för den fostrande gemenskapen. Alla i en gemenskap skall bemötas och behandlas lika. Det att alla är lika värda betyder inte att alla är likadana. Småbarnspedagogiken ska vara genussensitiv. Personalen lägger märke till om det förekommer ojämlikt bemötande bland barnen och ingriper på ett finkänsligt och konsekvent sätt. Positiv och uppmuntrande kommunikation stödjer utvecklingen av barnets identitet och självkänsla.

I Kristinestad är barnen delaktiga i planeringen och utvärderingen av verksamheten genom att personalen frågar av och diskuterar med barnen kring deras tankar och önskemål. Man använder sig också av ett frågeformulär där barnen kan svara på frågor (bilaga 3). Vårdnadshavarna är delaktiga när barnets plan uppgörs och både vårdnadshavare och personal utvärderar verksamheten årligen.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Kulturell mångfald ska ses som en resurs. Rätten till det egna språket, den egna kulturen, religionen och åskådningen är grundläggande rättigheter. Man ska ta tillvara och värdesätta det finländska kulturarvet och nationalspråken. Att synliggöra flerspråkigheten stödjer barnens utveckling i en kulturellt mångskiftande värld. Språken är närvarande - hela tiden och överallt. Alla i personalen ska vara medvetna om att de är språkliga modeller för barnen och de ska fästa uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk. Personalen ska uppmuntra barnen att använda språk på ett mångsidigt sätt.

Småbarnspedagogiken **i Kristinestad** är i huvudsak tvåspråkig. På varje enhet har vårdnadshavarna möjlighet att välja vilket språk de önskar stärka hos barnet. Barngrupperna är blandat tvåspråkiga och samtliga barn får på ett naturligt sätt ta del av det språk som inte är barnets modersmål. En del av den pedagogiska verksamheten sker parallellt på svenska och finska, en del sker separat på barnets modersmål, så som sagoläsning. Samtliga daghemsavdelningar har personal av med både svenska och finska som modersmål. All personal kan kommunicera på båda språken. Barn med annan språklig bakgrund än finska och svenska bereds särskild uppmärksamhet vad gäller språkutveckling.

Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil

En hälsosam, trygg och fysiskt aktiv livsstil värdesätts inom småbarnspedagogiken. Man ska röra på sig både inomhus och utomhus på många olika sätt samt undvika långvarigt stillasittande. Barnens välbefinnande främjas genom att de under dagen ges möjlighet att vila och ta det lugnt samt genom att de erbjuds en mångsidig, hälsosam och tillräcklig kost. En tydlig och planerad, men flexibel dagsstruktur främjar välbefinnandet. Barnen ska skyddas från mobbning, våld och trakasserier. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt. Avgörande för att förebygga mobbning är att stödja barnens kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Personalen har en central roll när det gäller att stödja barnen i att träna och utveckla sociala och emotionella färdigheter. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att upptäcka och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I fall av trakasserier, mobbning eller våld diskuterar

personalen med barnens vårdnadshavare och söker lösningar tillsammans. Till främjandet av säkerhet hör också säkerhetsfostran samt att systematiskt förebygga och följa upp olyckor och ta hand om lokaler och redskap.

I **Kristinestad** används också en krishanteringsplan, säkerhetsplan och en antimobbingsplan som följs av alla enheter.

3.1 Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken

Inom småbarnspedagogiken är syftet att säkerställa en lärmiljö som är utvecklande, som främjar lärande och som är hälsosam och trygg samt tillgänglig. Med lärmiljöer avses lokaler, platser, gemenskaper, metoder, redskap och tillbehör som stödjer barnens utveckling, lärande och kommunikation. Begreppet lärmiljö omfattar bland annat den fysiska, psykiska och sociala dimensionen. Lärmiljöerna ska utvecklas så att de mål som fastställs för småbarnspedagogiken kan uppnås och så att de stödjer barnens sunda självkänsla och utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig. Lärmiljöerna ska utformas och utvecklas så att de är ergonomiska, ekologiska, trivsamma och tillgängliga. Belysningen, akustiken och inomhusluftens kvalitet ska också beaktas och utrymmena ska vara prydliga och rena.

Lärmiljöerna ska planeras och utformas tillsammans med barnen. De ska stödja barnens naturliga nyfikenhet och vilja att lära sig. De ska locka barnen till fysisk aktivitet, till att leka, undersöka samt uppleva och uttrycka konst. Barnen ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och med hela kroppen. Lärmiljöerna ska erbjuda barnen olika möjligheter till meningsfull sysselsättning, mångsidiga och fartfyllda fysiska aktiviteter, lekar och spel men också till vila samt lugn och ro. Barnens idéer, lekar samt deras alster och verk ska synas i lärmiljöerna. I lärmiljöerna kan man genomföra pedagogisk verksamhet av många slag och lärmiljöerna ska formas enligt behov.

Personalen ska beakta barnens intressen, individuella färdigheter och behov. I lärmiljöerna ska man arbeta flexibelt i grupper av olika storlek, så att alla har möjlighet att delta i aktiviteterna och kommunikationen. Arbete i pedagogiskt ändamålsenliga grupper främjar barnens och personalens koncentration och en barncentrerad verksamhet.

Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt bidrar till att skapa en trygg lärmiljö som präglas av inbördes respekt och gemensamt ansvar. I en trygg miljö är det tillåtet att visa olika känslor och personalen hjälper barnen att uttrycka sina känslor och att reglera dem. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och de ska få sina frågor besvarade. Lärmiljöerna ska planeras och utvecklas så att de främjar likabehandling och jämställdhet mellan könen. Detta möjliggör att man kan bryta traditionella könsstereotypa mönster. Lärmiljöerna ska främja barnens språkliga utveckling och språkmedvetenhet samt synliggöra kulturell mångfald.

Även naturen, gården, lekparken och den övriga byggda miljön är lärmiljöer. Dessa miljöer erbjuder upplevelser, material och mångsidiga möjligheter att leka och undersöka. De ska utnyttjas som platser för fysisk aktivitet, naturupplevelser och lärande. Barnen ska få använda mångsidiga och säkra lekredskap och övriga redskap i tillräcklig omfattning. Redskapen ska vid behov anpassas till barnens individuella behov av stöd. Informations- och kommunikationstekniken är en del av en mångsidig och inkluderande lärmiljö för barnet. Digitala verktyg ska användas på ett ändamålsenligt sätt.

Samarbete med andra aktörer och besök på exempelvis bibliotek, museer, kulturarvsplatser, kyrkor, teatrar och vårdnadshavarnas arbetsplatser berikar barnens lärmiljöer.

I **Kristinestad** beaktar vi aspekter som kännetecknar vår kommun, till exempel den levande tvåspråkiga kulturen, "Cittaslow -statusen", lantbruksnäringen, närheten till havet, åarna och naturen.

3.2 Samarbete inom småbarnspedagogiken

Samarbete med vårdnadshavarna

Samarbetet med vårdnadshavarna spelar en viktig roll inom småbarnspedagogiken. Målet med samarbetet är att vårdnadshavarna och personalen ska förbinda sig till att tillsammans främja att barnen växer, utvecklas och lär sig på ett sunt och tryggt sätt. Samarbetet när det gäller det fostrande arbetet ska bygga på förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt.

När det gäller det fostrande arbetet ska värderingar, mål och ansvar diskuteras såväl inom personalen som med vårdnadshavarna. Samarbetet ska vara ömsesidigt och av personalen förutsätts initiativtagande och aktivitet. I samarbetet ska familjernas mångfald, barnens individuella behov samt frågor som gäller vårdnad och föräldraskap beaktas. Vid behov ska en tolk användas under diskussionerna för att säkerställa att alla parter blir förstådda.

Samarbetet kan ha olika syften och se olika ut under barnets tid inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är viktigt att personalen och vårdnadshavarna utbyter information om barnens dagliga upplevelser. Det är också viktigt med uppmuntrande meddelanden som beskriver barnets utveckling och lärande i positiva ordalag. Vårdnadshavarens och personalens iakttagelser av och diskussioner om barnets dag skapar förutsättningarna för att trygga barnets välbefinnande som helhet.

Samarbetet med vårdnadshavarna är särskilt viktigt vid **övergångsskedena**, till exempel då barnet börjar i småbarnspedagogiken, vid övergångar inom småbarnspedagogiken, då ett barn byter daghem eller då barnet börjar i förskoleundervisningen. Den gemensamma diskussionen är särskilt viktig då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas och samarbetet med vårdnadshavarna betonas också då barnets stöd för utveckling och lärande planeras och genomförs. En förtroendefull atmosfär skapar förutsättningar för samarbete mellan vårdnadshavarna och personalen också i utmanande situationer, till exempel då det finns anledning till oro om barnets välbefinnande.

Barnens vårdnadshavare ska ges möjligheter att delta i **planeringen och utvecklingen** av målen för verksamheten och det fostrande arbetet tillsammans med personalen och barnen. Informations- och kommunikationsteknik används i samarbetet med vårdnadshavarna. Samarbetet kan också främja vårdnadshavarnas kontakt sinsemellan. Vårdnadshavarnas nätverkande och gemensamma aktiviteter vid olika evenemang stärker gemenskapen och stödjer personalen i deras arbete.

I **Kristinestad** har vi samtal med vårdnadshavarna minst en gång per år. Barnets plan för småbarnspedagogiken görs upp några veckor efter att barnet fått en dagvårdsplats. Personalen värdesätter tamburkontakten med vårdnadshavaren och möter varje barn när det kommer till dagvårdsplatsen på morgnarna. Daghemmen, gruppfamiljedaghemmen och förskolorna bjuder in vårdnadshavarna till föräldramöten. Fester eller jippon för hela familjen ordnas varje verksamhetsår. En del enheter använder sociala medier för att dokumentera den dagliga verksamheten och för kontakt mellan personal och vårdnadshavare. MUKANA mobiltjänsten används som officiell kommunikationskanal med vårdnadshavare samt för inloggning till dagvården på alla enheter.

Mångprofessionellt samarbete

Syftet med det mångprofessionella samarbetet är att försäkra sig om att den småbarnspedagogiska verksamheten vid enheterna motsvarar barnens behov. Enligt lagen om småbarnspedagogik ska kommuner som anordnar småbarnspedagogik bedriva mångprofessionellt samarbete samt skapa de samarbetsstrukturer som behövs.

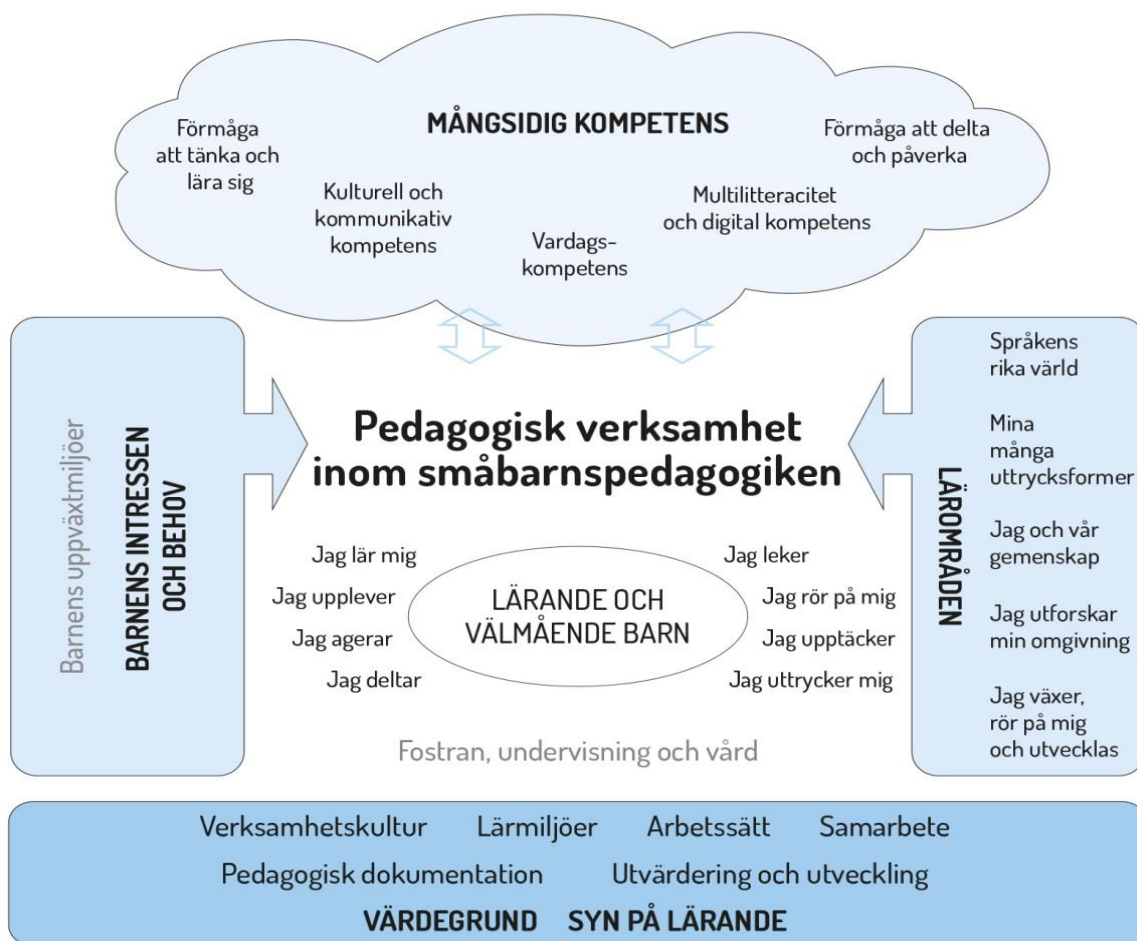
Inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska man samarbeta med rådgivningspersonalen, barnskyddet samt med andra aktörer inom hälsovården och socialvården. Samarbetsparter kan också vara terapeuter och habiliteringshandledare.

Vikten av samarbetet ökar om någon av dessa aktörer känner oro för barnets utveckling eller välbefinnande samt när barnets stöd planeras och ordnas. I den omfattande hälsoundersökningen ingår, med vårdnadshavarens skriftliga samtycke, personalens bedömning av hur ett barn under skolåldern klarar sig i verksamheten. Personalens bedömning är en viktig del av bedömningen av barnets helhetsmässiga växande, utveckling och välbefinnande och vid tidig identifiering av barnets behov av stöd i ett mångprofessionellt samarbete

I **Kristinestad** finns en **mångprofessionell arbetsgrupp**, Barnteamet. Den består av chefen för småbarnspedagogik, specialläraren, barnrådgivningens personal, psykolog, talterapeut, skolkurator och familjearbetare. Teamet träffas c 6 gånger per år och har som uppgift att upptäcka barns behov av stöd i ett tidigt skede, samarbeta kring stödinsatser och kartlägga möjligheter till stöd.

Barnrådgivningen och personalen inom småbarnspedagogiken samarbetar bland annat vid barnens 4-årskontroll genom att personalen fyller i frågeformulär kring barnets utveckling och lärande. Personalen och vårdnadshavarna får sedan feedback från rådgivningen.

4. Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken

4.1 Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation är en central arbetsmetod för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla verksamheten. Det är en kontinuerlig process där observationer, dokument och en gemensam tolkning av dessa skapar förståelse för den pedagogiska verksamheten. Den pedagogiska dokumentationen möjliggör att barnen och vårdnadshavarna kan delta i utvärderingen, planeringen och utvecklingen av verksamheten.

Den pedagogiska dokumentationen ger information om barnens liv, utveckling, intressen, tankar, lärande och behov samt om barngruppens verksamhet, på ett konkret och mångsidigt sätt. Med hjälp av enskilda dokument, till exempel fotografier, teckningar eller personalens observationer, kan man tillsammans med barnen iaktta barnens utveckling och lärande. Barnens kunskaper och färdigheter, intressen och behov blir synliga genom den pedagogiska dokumentationen och ska utgöra grunden för planeringen av verksamheten.

Målet med en systematisk dokumentation är att personalen ska lära känna det enskilda barnet och förstå relationerna barnen emellan samt förstå på vilket sätt personalen och barnen i gruppen kommunicerar med varandra. Syftet med pedagogisk dokumentation är att förverkliga småbarnspedagogisk verksamhet utgående från barnen. Den information och förståelse som dokumentationen bidrar till ska användas till exempel för att arbetsätten, lärmiljöerna, verksamhetens mål, metoderna och innehållet kontinuerligt ska kunna anpassas enligt barnens intressen och behov. Barnets plan för småbarnspedagogik är en del av den pedagogiska

dokumentationsprocessen. Systematisk dokumentation behövs också då man bedömer barnens behov av stöd för utveckling och lärande.

I **Kristinestad** dokumenterar personalen och barnen tillsammans lärprocessen både analogt och digitalt. Genom att filma, fotografera samt samtala med barnen synliggörs barnets lärprocess. Barnens teckningar, skapande och forskning är också en del av dokumentationen. Varje enhet eller avdelning gör i början av höstterminen upp en verksamhetsplan, baserad på planen för småbarnspedagogik. Barnens och vårdnadshavarnas delaktighet beaktas i uppgörandet av den. Planen utvärderas både under årets gång samt i slutet av terminen.

4.2 Mångsidiga arbetssätt

Småbarnspedagogikens uppdrag och mål samt barnens ålder, behov, förutsättningar och intressen ska styra valet av arbetssätt. Arbetssätten ska vara mångsidiga och de ska vara både verktyg och föremål för lärandet. Därför är det viktigt att personalen handleder barnen att pröva och använda olika arbetssätt både i mindre och större grupper och självständigt. Barnen ska uppmuntras att fråga och fundera samt att dra slutsatser och lösa problem tillsammans.

Personalen förutsätts ha yrkeskompetens och sensitivitet att uppfatta pedagogiska möjligheter och olika situationer. Det innebär bland annat förmåga att lägga märke till barnens initiativ och känslotillstånd samt att förändra och anpassa sitt agerande enligt det. Barnen ska delta i planeringen och valet av arbetssätt enligt sina förutsättningar. De ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och hela kroppen och att pröva olika arbetssätt. Mångsidiga arbetssätt förutsätter mångsidiga lärmiljöer. Personalens och barnens kompetens ska tas tillvara då man använder sig av olika arbetssätt och då man tillsammans prövar och utvecklar nya arbetssätt.

4.3 Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande

Leken är central inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att erbjuda barnen möjligheter till olika slags lekar. Leken främjar barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Även om barnet självt inte upplever leken som ett verktyg för lärande, utan ett sätt att vara och leva samt gestalta världen, så lär sig barnet genom leken.

Leken ger barnen glädje och välbehag. I leken är barnen aktiva aktörer. De strukturerar och utforskar världen omkring sig, utvecklar sociala relationer och skapar mening utifrån sina erfarenheter. I leken förenas centrala element som främjar lärandet: entusiasm, att göra tillsammans och att utmana de egna färdigheterna.

Personalen ska trygga förutsättningarna för lek, handleda leken på ett lämpligt sätt och se till att alla barn har möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga. Personalen ska systematiskt och målinriktat stödja barnens lek och handleda den antingen utanför leken eller genom att själv vara med i leken. Personalens fysiska och psykiska närvaro stödjer kommunikationen mellan barnen och förebygger konfliktsituationer. Personalen ska även iakttä och dokumentera barnens lek. Långvarig lek kräver tid, utrymme, lugn och ro samt lämpliga lekredskap och material som är tillgängliga för barnen. Lärmiljöerna ska anpassas efter leken, eftersom leken inte nödvändigtvis håller sig inom det anvisade området.

4.4 Lärområden

Lärområdena beskriver den pedagogiska verksamhetens centrala mål och innehåll. Lärområdena styr hur personalen tillsammans med barnen ska planera och genomföra en mångsidig och helhetsskapande pedagogisk verksamhet. Barnen har rätt att få mångsidiga upplevelser inom de olika lärområdena. Lärområdena ska inte genomföras som separata helheter, utan deras teman ska kombineras och anpassas utgående från barnens intressen och kompetens. Lärområdena är indelade i fem helheter:

- Språkens rika värld
- Mina många uttrycksformer
- Jag och vår gemenskap
- Jag utforskar min omgivning
- Jag växer, rör på mig och utvecklas.

Språkens rika värld

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja utvecklingen av barnens språkliga kunskaper och färdigheter samt deras språkliga identiteter. Barnens intresse och nyfikenhet för språk, texter och kulturer ska stärkas. En mångsidig språkmiljö och samarbete med vårdnadshavarna stödjer barnens språkliga utveckling. Det är viktigt att barnen regelbundet får uppmuntrande respons på sin språkliga uttrycksförmåga och sina kommunikationsfärdigheter. Barnen kan samtidigt lära sig flera språk. Man tar i beaktande att barnen växer upp i olika språkmiljöer.

Med tanke på utvecklingen av **kommunikationsfärdigheter** är det viktigt att barnen blir hörda och att deras initiativ blir bemötta. Det är centralt att personalen är sensitiv för och reagerar även på barnens non-verbala budskap. Utvecklingen av kommunikationsfärdigheter stöds genom att barnen uppmuntras att kommunicera med personalen och med varandra.

Genom en mångfald av språkliga modeller stödjer man barnens **språkförståelse**. Genom att systematiskt verbalisera och diskutera med barnen stöds utvecklingen av barnens ordförråd. I verksamheten ska språkbruket vara beskrivande och exakt. Barnets språkförståelse ska vid behov stödjas med hjälp av bilder, föremål och tecken.

Utvecklingen av barnens **muntliga språkfärdighet** ska följas upp och handledas. Barnen ska uppmuntras att tala i olika situationer både med vuxna och med varandra, vilket främjar förmågan att använda och förstå talat språk. Barnen ska få öva sig i att berätta, förklara och diskutera. När barnen får leva sig in i olika situationer, använda humor och lära sig goda vanor stärks deras **språkliga uttrycksförmåga**.

Att leka med språket, benämna och att använda beskrivande ord främjar utvecklingen av barnens **verbala arbetsminne och ordförråd**. En rofylld tid för diskussioner, läsning och berättelser ger barnen möjlighet att fundera över ords och texters betydelser och att lära sig nya begrepp i olika sammanhang.

Att iaktta olika språk i närmiljön stödjer utvecklingen av barnens **språkliga medvetenhet**. Personalen ska väcka och öka barnens intresse för talat och skrivet språk och småningom också för att läsa och skriva. I småbarnspedagogiken ska rika och varierande texter användas. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med barnlitteratur på ett mångsidigt sätt. Barnen ska få höra berättelser och de ska uppmuntras att hitta på egna berättelser. Barnens berättelser, ramsor och verbala budskap ska dokumenteras.

Mina många uttrycksformer

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att på ett målinriktat sätt stödja utvecklingen av barnens **musikaliska, visuella, verbala och kroppsliga uttrycksförmåga** och att låta barnen bekanta sig med kulturarvet och olika konstarter. Barn uttrycker sig ofta på ett helhets betonat sätt och kombinerar olika uttrycksformer på ett kreativt sätt. Att uppleva och uttrycka konst främjar barnens förutsättningar för lärande, deras sociala färdigheter, positiva självbild och förmåga att förstå och strukturera sin omvärld. Förmågan att tänka och lära sig utvecklas då barnen undersöker, tolkar och skapar mening genom att öva att uttrycka sig på olika sätt. Förmågan att fantisera och föreställa sig olika saker är central också då barnets etiska tänkande utvecklas. Att bekanta sig med kulturarvet,

konst och olika uttrycksformer stärker barnens mångsidiga kompetenser också när det gäller delområdena multilitteracitet och förmåga att delta och påverka.

Kulturen är en viktig del av barnets identitet. Småbarnspedagogiken ska ge barnen möjligheter att se och uppleva konst och kultur på ett mångsidigt sätt. Genom att uttrycka sig på olika sätt upplever och gestaltar barnen världen på ett sätt som tilltalar och inspirerar dem. Estetiska och inspirerande lärmiljöer, tillgång till mångsidiga redskap och material samt tillräcklig handledning har stor betydelse då barnet bekantar sig med olika uttrycksformer.

Barnens förmåga att uttrycka sig **musikaliskt** utvecklas genom att barnen ges musikaliska upplevelser som stärker deras intresse och förhållande till musiken. Barnen ska uppmuntras att lyssna till och uppleva musik och att iakttä ljudmiljön. Barnens förmåga att uppfatta musik, ljudlängd, ljudnivå, ljudstyrka och klangfärger utvecklas genom lekfull musikalisk verksamhet. Man sjunger och säger ramsor tillsammans, prövar olika instrument, lyssnar till musik och rör sig till musik. Barnen ska få erfarenheter av grundrytm, ordrytm och av att använda kroppen som instrument. Barnen ska uppmuntras att använda sin fantasi och att uttrycka tankar och känslor som musiken väcker, till exempel i bilder eller genom att berätta och dansa. Barnen ska också få erfarenheter av att skapa musik tillsammans och öva inför mindre musikframföranden samt uppleva glädjen över att lyckas i ett framförande.

Barnen ska ges möjligheter att njuta av att **skapa bilder** och få estetiska upplevelser och erfarenheter av konst. Barnen ska träna sitt visuella tänkande och sin förmåga att iakttä och tolka bilder genom att uttrycka sig visuellt på flera olika sätt. Barnen ska få pröva att skapa bilder på olika sätt och med olika verktyg och material, till exempel genom att måla, rita, bygga och skapa mediepresentationer. Tillsammans med barnen ska man iakttä och analysera bilder, konstverk, medieinnehåll och föremål som barnen själva producerat och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska handledas att tolka och beskriva sina tankar om budskapet i bilderna.

Barnen ska få träna sin **förmåga att planera och lösa problem** på ett kreativt sätt och fördjupa sin kunskap om konstruktioner, material och tekniker i slöjd, till exempel genom att modellera, bygga, sy och snickra. Avsikten är att ge barnen möjligheter att glädjas över att skapa, uppleva och upptäcka samt att njuta av att vara kreativa och sätta sin egen prägel på arbetet. Barnen ska ges möjligheter att experimentera med, undersöka och kombinera olika mjuka och hårda material samt att lära sig de tekniker som behövs i arbetet. Barnen ska få planera och skapa olika verk och föremål. I samband med arbetet kan man undersöka och ta vara på såväl hantverkstraditioner som anknyter till barnens bakgrund som lokala hantverkstraditioner.

Barnen ska **uppmuntras att uttrycka sig** verbalt och kroppsligt till exempel med hjälp av drama, dans och lek. Målet är att övningarna och lekarna ska ge barnen möjlighet att uppleva, uttrycka sig och kommunicera verbalt och kroppsligt på ett mångsidigt sätt. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av kreativa processer som planeras, genomförs och utvärderas gemensamt. Barnlitteratur, ordkonst, olika former av teater, dans och cirkus ska utnyttjas mångsidigt i verksamheten.

Jag och vår gemenskap

Då barnen börjar i den småbarnspedagogiska verksamheten blir deras livsmiljö utanför hemmet större. Utöver det egna hemmets traditioner, vanor, värderingar och åskådningar möter barnen också andra sätt att tänka och handla.

Personalen ska stödja barnens förmåga till **etiskt tänkande** genom att tillsammans med barnen fundera på etiska frågor som förekommer i olika sammanhang eller som barnen funderar över. Det kan handla om teman som vänskap, skillnaden mellan rätt och fel eller rättvisa. Det kan också handla om rädsla, sorg och glädje. Etiska frågor ska behandlas så att barnen kan känna sig trygga och accepterade. Tillsammans med barnen ska man också fundera över gruppens regler och varför de behövs.

Inom **åskådningsfostran** ska man tillsammans bekanta sig med de religioner och övriga åskådningar som finns i barngruppen. Målet är att främja ömsesidig respekt och förståelse gentemot olika åskådningar samt stödja barnens kulturella och åskådningsrelaterade identiteter. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med olika åskådningar

och traditioner som hänger ihop med dem. Åskådningarna kan undersökas på ett naturligt sätt i samband med till exempel årstidsfester och evenemang.

Det ska finnas utrymme för barnen att förundras och de vuxna ska tillsammans med dem fundera på frågor om livet. När det gäller åskådningsfostran ska personalen samarbeta med vårdnadshavarna samt ta hänsyn till och respektera varje familjs bakgrund, åskådningar och värderingar. Åskådningsfostran stödjer barnens mångsidiga kompetens bland annat inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig.

Genom att fundera över närmiljöns **förflutna, nutid och framtid** riktas barnens intresse mot historiska frågor och byggandet av en hållbar framtid. Det förflutna kan man bekanta sig med till exempel genom lekar och musik från tidigare generationer. Nutiden iakttas genom aktuella och intressanta saker i barnens liv och framtiden kan man närma sig till exempel med hjälp av fantasin.

Mångfalden i närmiljön ska undersökas och respekteras. Målet är att barnen ska lära sig förstå att människor är olika men ändå lika värda.

Mediefostran har som uppdrag att stödja barnens förutsättningar att vara aktiva och uttrycka sig i gruppen. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med olika medier och pröva att producera medieinnehåll på ett lekfullt sätt i trygga miljöer. Man ska tillsammans fundera över medieinnehåll som anknyter till barnens liv och innehållets sanningsenlighet. Samtidigt utvecklar barnen sina färdigheter i käll- och mediekritik. Barnen ska få handledning i att använda medier på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till sitt eget och andras välbefinnande.

Jag utforskar min omgivning

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att ge barnen färdigheter att iakttä, strukturera och förstå sin omgivning. Barnen ska handledas att utforska och röra sig i naturen och den byggda miljön. Småbarnspedagogiken ska även omfatta **miljöfostran och teknologifostran**. Egna iakttagelser, upplevelser och erfarenheter i anslutning till lärmiljöerna hjälper barnen att förstå orsakssammanhang och att utvecklas som tänkande och lärande individer.

Småbarnspedagogiken ska stödja utvecklingen av barnens **matematiska tänkande**. Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska iakttagelser. Iakttagelserna presenteras och utforskas till exempel med kroppen eller med hjälp av olika redskap och bilder. Utvecklingen av barnens taluppfattning ska stödjas mångsidigt i interaktiva situationer, till exempel genom lek och med hjälp av material som intresserar barnen. Barnen ska uppmuntras att iakttä antal i miljön och, i takt med att färdigheterna ökar, att kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Matematiska färdigheter kan utvecklas till exempel med hjälp av rim, ramsor och rörelselekar.

Barnens förmåga att uppfatta rum och form ska stödjas genom olika övningar. Barnens geometriska tänkande förstärks genom möjlighet att bygga, pyssla och modellera. Tidsbegreppet utforskas till exempel genom att iakttä årstiderna och dygnets olika tider.

Syftet med **miljöfostran** är att stärka barnens förhållande till naturen, lära dem att bete sig ansvarsfullt i miljön och handleda dem att stegvis tillägna sig en hållbar livsstil. Utflykter och att undersöka omgivningen är en viktig del av den småbarnspedagogiska verksamheten. Genom positiva upplevelser lär sig barnet att njuta av naturen och närmiljön och det stärker barnets förhållande till sin omgivning. Olika naturfenomen iakttas med flera sinnen och under olika årstider och man diskuterar och undersöker dem. Naturen är också en plats för estetiska upplevelser och avkoppling. Barnen ska handledas att bry sig om naturen och dess växter och djur. Samtidigt ska barnen handledas att fästa uppmärksamhet vid konsekvenserna av sina handlingar.

Syftet med **teknologifostran** är att uppmuntra barnen att bekanta sig med undersökande och experimenterande arbetssätt. Barnen ska handledas att upptäcka teknik i omgivningen och att hitta på egna kreativa lösningar. Barnen ska även uppmuntras att ställa frågor, att gemensamt söka svar på dem och att dra slutsatser. Tillsammans med barnen iakttar man tekniska lösningar i vardagen och bekanta sig med digitala verktyg och hur de fungerar. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid en trygg användning av maskiner och apparater. Barnen ska ges möjligheter att

förverkliga sina egna idéer till exempel genom att bygga med olika material och testa hur olika apparater fungerar. De ska också uppmuntras att beskriva sina lösningar. Tillsammans ska man lösa problem och glädjas över att lyckas.

Jag växer, rör på mig och utvecklas

Detta lärområde omfattar mål som anknyter till **fysisk aktivitet, matfostran, hälsa, trygghet och säkerhet** stödjer barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdet vardagskompetens.

Syftet med är att inspirera barnen att **röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Barnen ska uppmuntras att vara ute, leka och röra på sig under alla årstider. Utöver handledd fysisk aktivitet ska barnen också varje dag ges tillräckliga möjligheter att fritt röra på sig både inomhus och utomhus. Den fysiska fostran ska vara regelbunden och barncentrerad, mångsidig och målinriktad. Tillräcklig fysisk aktivitet är viktig för barnets sunda uppväxt, utveckling, lärande och välbefinnande. Att röra på sig tillsammans utvecklar barnens sociala färdigheter, så som kommunikationsfärdigheter och självregleringsförmåga. Den fysiska aktiviteten ska vara en naturlig del av barnets dag. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen uppmuntras till fysisk aktivitet också på fritiden i olika utrymmen och i olika terrängar och förhållanden utomhus.

Småbarnspedagogiken har även som uppdrag att utveckla barnens **balans- och rörelseförmåga** och förmåga att hantera redskap. Man ska använda sig av olika sinnen och använda redskap av olika material som inspirerar barnen att röra på sig. Barnen ska få erfarenheter av att röra på sig individuellt, parvis och i grupp. Barnen ska få erfarenheter av olika rörelselekar, till exempel traditionella gårdslekar, sago- eller musikgymnastik. Man ska utnyttja de olika årstiderna så att barnen har möjligheter att lära sig för årstiderna typiska sätt att röra på sig utomhus. Det är viktigt att systematiskt observera hur barnens motoriska färdigheter utvecklas. Redskapen ska vara tillgängliga för barnen så att de kan använda dem också för spontana aktiviteter och lekar. Det är viktigt att se till att redskapen är trygga.

Syftet med **matfostran** är att främja ett positivt förhållningssätt till mat och ätande samt stödja mångsidiga och hälsosamma matvanor. Barnen ska handledas att äta självständigt, mångsidigt och tillräckligt. De dagliga måltiderna ska avnjutas i en lugn atmosfär och barnen ska få lära sig gott bordsskick, att ge mat och att äta tillsammans. Med hjälp av olika sinnen och genom att studera maten bekantar man sig med maträtter, deras ursprung, utseende, sammansättning och smak.

I småbarnspedagogiken ska man tillsammans med barnen fundera över faktorer som är förknippade **med hälsa, trygghet och säkerhet**. Barnens förmåga att sköta sin hälsa och personliga hygien ska stödjas. Tillsammans med barnen ska man diskutera betydelsen av att röra på sig, vila och ha goda mänskliga relationer för välbefinnandet och hälsan. Barnen ska få lära sig om säkerhet i dagliga situationer.

Barnen ska bekanta sig med regler för hur man rör sig tryggt och de ska öva sig att röra sig tryggt i trafiken. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp och att handla tryggt i olika situationer och miljöer.

4.5 Preciseringar gällande språk och kultur

Enligt lagen om småbarnspedagogik ska kommunen se till att småbarnspedagogik anordnas på barnets modersmål, då det är svenska, finska eller samiska. Ett samarbete mellan personal, vårdnadshavare och olika kultursamfund främjar kontinuiteten i barnens och familjernas kulturarv och stödjer barnens möjligheter att ge uttryck för sin egenkulturella bakgrund. I två- och flerspråkiga miljöer ska barnen uppmuntras att kommunicera med varandra.

Det finns barn i den småbarnspedagogiska verksamheten som pratar både **svenska** och **finska** som modersmål. Det är av stor betydelse för tvåspråkiga barns språkliga utveckling och identitetsutveckling att båda språken får stöd och att barnen uppmuntras att använda dem.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **teckenspråkiga** barn kan genomföras i en blandad grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. Teckenspråket kan vara barnets modersmål, första språk eller andra språk. Barnen som använder teckenspråk kan vara döva, hörselskadade eller hörande. Målet för småbarnspedagogiken för teckenspråkiga barn är att stödja och stärka barnens språkliga och kulturella identiteter genom att ge dem möjlighet att använda och tillägna sig det finlandssvenska eller finska teckenspråket i samarbete med vårdnadshavarna.

I den småbarnspedagogiska verksamheten kan barn med ett **främmande språk som modersmål och flerspråkiga** barn få stöd för att utveckla sina språkkunskaper, sina språkliga och kulturella identiteter och sin självkänsla. Med hjälp av mångsidiga kommunikationssituationer och lärmiljöer ska barnen ges möjlighet att använda och tillägna sig svenska eller finska som andraspråk. En del av barnen blir bekanta med den finländska kulturen och det svenska eller finska språket först då barnet börjar i verksamheten. Småbarnspedagogiken ska **stödja barnets integrering** i det finländska samhället. Vårdnadshavarna ska få höra om den finländska småbarnspedagogikens mål, innehåll och metoder. I mån av möjlighet skapas även tillfällen där barnen kan använda och lära sig sitt eget eller sina egna modersmål. Det egna modersmålet och att lära sig svenska eller finska som andraspråk ligger till grund för barnets funktionella två- och flerspråkighet. Ansvar för att upprätthålla och utveckla barnets modersmål – ett eller flera – och kultur ligger i första hand hos barnets familj. Vid behov används tolk i diskussion med vårdnadshavare för att garantera ömsesidig förståelse.

I Kristinestad är småbarnspedagogiken tvåspråkig. Barnen ska erbjudas tillfällen att tillägna sig språken och använda dem på ett aktivt och lekfullt sätt. Samtidigt läggs grunden för livslångt språklärande.

De flesta familjedagvårdare är antingen svensk- eller finskspråkiga. Vårdnadshavarnas önskemål är ofta att barnen ska få småbarnspedagogik på det språk som inte är barnets modersmål. På daghemmen och i gruppfamiljedaghemmen talas både svenska och finska i barngrupperna. Under samlingar och gemensamma aktiviteter talar både personalen och barnen båda språken omväxlande. Barn med utländsk härkomst och barn med språkliga svårigheter erbjuds stöd för sin språkutveckling i en enspråkig miljö.

Det är viktigt att vårdnadshavarna tidigt beslutar sig för barnets kommande skolspråk så att barnet får ett bra ordförråd och språkliga färdigheter innan förskolstarten.

Information om den småbarnspedagogiska verksamheten i Kristinestad finns tillgänglig på flera språk.

5. Barnets plan för småbarnspedagogik

En plan för småbarnspedagogik utarbetas för varje barn för att man ska tillgodose barnets rätt till systematisk och målinriktad fostran, undervisning och vård. Den ska utgå från barnets behov och barnets bästa. De mål som anges i planen ska gälla den pedagogiska verksamheten. Personalen ska i samarbete med vårdnadshavaren utarbeta barnets plan då barnet börjar på daghem eller i familjedagvård. Barnets åsikt och önskemål ska klarläggas och beaktas i planen. Personalen har ansvar för att hitta lämpliga sätt att klarlägga barnets perspektiv. De mål som beskrivs i barnens planer ska beaktas då verksamheten i barngruppen planeras och lärmiljöerna utvecklas.

Vid daghemmen ansvarar en person som har behörighet som barnträdgårdslärare för att planen för småbarnspedagogik utarbetas och utvärderas. Barnträdgårdslärarens sakkunskap kan anlitas då en plan utarbetas för ett barn i familjedagvård. Sakkunniga och andra parter som stödjer barnets utveckling och lärande deltar vid behov i utarbetandet av planen. Barnets plan för småbarnspedagogik är det dokument där de mål och åtgärder som stödjer barnets utveckling, lärande och välbefinnande ska anges. I planen ska barnets kunnande, styrkor, intresseområden och individuella behov beskrivas.

Pedagogisk dokumentation ska användas då planen utarbetas. Planen ska också beakta barnets språkliga, kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. I barnets plan ska man ange barnets eventuella stöd för utveckling och lärande och hur stödet ska genomföras. Om barnet har en långvarig sjukdom som kräver läkemedelsbehandling under dagen ska man som en del av barnets plan göra upp en plan för läkemedelsbehandling.

Genomförandet av barnets plan ska utvärderas och planen ska ses över **minst en gång om året**. Planen ska dock granskas alltid då barnets behov kräver det. Initiativet till att granska planen kan komma från personalen, någon annan myndighet som man samarbetat med i frågor som gäller barnet eller från barnets vårdnadshavare. Då barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas ska fokus särskilt läggas på hur verksamheten organiserats och hur pedagogiken genomförts.

Bilaga 4 Barnets plan för småbarnspedagogik

5.1 Stöd för barnets utveckling och lärande

Barnets utveckling och lärande ska stödjas på ett sätt som motsvarar barnets behov. För barnet är det viktigt att stödet ges kontinuerligt och konsekvent under tiden i småbarnspedagogiken och då barnet börjar i förskoleundervisningen.

5.2 Principerna för stöd

Stöd för utveckling och lärande är en del av den kvalitativa verksamheten inom småbarnspedagogiken och riktar sig till alla de barn som är i behov av stöd. Man ska identifiera barnets behov av stöd och ordna det på ett ändamålsenligt sätt då behov av stöd uppstår, vid behov genom mångprofessionellt samarbete. Genom tillräckligt tidigt och rätt riktat stöd kan man främja barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Samtidigt kan man förebygga problem och förhindra att problemen växer och blir allt mer komplexa. Småbarnspedagogiken ska genomföras enligt principen om inkludering.

Stödet ska ordnas utgående från barnets styrkor och behov av stöd för utveckling och lärande. Stödet för utveckling och lärande ska omfatta såväl lösningar som möter barnens individuella behov som lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna. Personalen ska se till att alla barn känner sig accepterade som individer och som medlemmar i gruppen. Genom att uppmuntra barnet och ge barnet möjligheter att lyckas stöds utvecklingen av barnets positiva självbild.

Samarbete mellan barnet, vårdnadshavaren, läraren, specialläraren och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken är viktigt för att barnets behov av stöd ska identifieras samt när stödet planeras och utvärderas. Hela personalen ska i enlighet med sin utbildning, sin arbetsbeskrivning och sitt ansvarsområde observera behovet av stöd och ge det stöd som behövs. Kompetensen hos speciallärare inom småbarnspedagogik används i specialundervisnings- och fostringsuppgifter som berör barn som behöver stöd och för att konsultera och handleda den övriga personalen. Sakkunniga inom social- och hälsovården ska vid behov delta i planeringen, genomförandet och utvärderingen av barnets stöd. På begäran av anordnaren av småbarnspedagogiken ska de delta i bedömningen om bedömningen av stödbehovet kräver det.

Behovet av stöd antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. I planen antecknas ansvars- och arbetsfördelningen när det gäller stödet för barnets utveckling och lärande samt stödåtgärderna och hur de ska genomföras och utvärderas. Stödet för barnets utveckling och lärande ska ordnas som en del av den dagliga småbarnspedagogiska verksamheten. Det ska i första hand ges genom olika flexibla arrangemang i barnets egen grupp. Då man gör en bedömning av barngruppens storlek ska man beakta vad som är bäst för de barn som behöver stöd och vilka stödbehov som finns, så att målen för småbarnspedagogiken kan uppnås i gruppen. Ett enskilt barn eller en grupp kan ha en assistent som har i uppgift att stödja det enskilda barnet eller barn i gruppen och göra det möjligt för dem att delta i verksamheten.

Stödet kan också ges inom öppen småbarnspedagogik i enlighet med anordnarens beslut. I samråd med vårdnadshavaren kan man också komma överens om att barnet flyttar till regelbunden småbarnspedagogisk verksamhet på ett daghem för att få det stöd som barnet behöver.

5.3 Samarbete med barnet, vårdnadshavaren och andra sakkunniga i samband med stöd

Samarbetet med vårdnadshavaren är särskilt viktigt då barnet har behov av stöd. Barnet kan även få stöd genom andra tjänster för barn och familjer, till exempel barnrådgivningen, rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor eller handikappservicen. Det är viktigt att de lokala tjänsterna för barn och familjer utgör en ändamålsenlig helhet då stödet för barnet ordnas. Möjligheten att få stöd, de centrala principerna för stöd, det överenskomna stödet och hur stödformerna ska genomföras ska diskuteras med vårdnadshavaren. Barnet ska delta i samarbetet på ett ändamålsenligt sätt och i enlighet med sin ålder och utveckling.

Vårdnadshavaren ska kontaktas genast om det framgår att ett barn har utmaningar i anslutning till sin utveckling eller sitt lärande eller om personalen känner oro för barnets välbefinnande. Vårdnadshavaren ska ges information om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Med hänsyn till barnets bästa ska barnet få det stöd barnet behöver för sin utveckling och sitt lärande, även om vårdnadshavaren inte förbinder sig att samarbeta.

Det mångprofessionella samarbetet ska utgå från barnets bästa. Med barnrådgivningen, barnskyddet, rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor och annan socialservice ska man komma överens om samarbetsrutinerna och principerna när ett barns ärende behandlas eller i situationer som kräver myndigheters ingripande. Mångprofessionellt samarbete ska i första hand ordnas med vårdnadshavarens samtycke. Bestämmelserna om sekretess och utbyte av uppgifter ska följas i samarbetet. Småbarnspedagogisk verksamhet ordnas också inom den specialiserade sjukvården. Genom samarbete mellan småbarnspedagogiska tjänster och sjukhuset eller inrättningen i fråga ska kontinuiteten i småbarnspedagogiken säkerställas med hänsyn till barnets hälsa och kondition. Det är särskilt viktigt att barnet kan bibehålla trygga mänskliga relationer.

Svårt handikappade, svårt sjuka, syn- och hörselskadade, eller sent utvecklade barn kan behöva förlängd läroplikt. Beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan läroplikten börjar. Barnets vårdnadshavare ska i god tid få information om hur den förlängda läroplikten ordnas i praktiken. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan föreskrivs om beslut i anknytning till förlängd läroplikt och olika alternativ att ordna förlängd läroplikt.

5.4 Stödarrangemang inom småbarnspedagogiken

Svårigheter ska förebyggas genom olika pedagogiska arrangemang och arbetssätt. Sådana är till exempel systematisk differentiering av verksamheten, flexibel gruppindelning och anpassning av lärmiljöerna. En tydlig dagordning och rytm i de dagliga aktiviteterna stödjer alla barn. Barnet kan behöva endast lite stöd under en kort tid. Då kan det räcka med enskilda stödformer eller arrangemang för att påverka situationen så snabbt och på ett så tidigt stadium som möjligt. En del barn behöver omfattande och regelbundet stöd eller flera stödformer som kompletterar varandra samtidigt.

Pedagogiska arrangemang är till exempel stöd av en speciallärare, som antingen konsulteras eller är tillgänglig periodvis, individuell handledning, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel och digitala verktyg. Stödet kan också omfatta användning av tecken och bilder eller annat stöd för språket och kommunikationen. Strukturella arrangemang är bland annat att minska antalet barn i gruppen och att vidta åtgärder som gäller personaldimensioneringen eller personalstrukturen. Andra arrangemang som stödjer välbefinnandet är till exempel handledning och konsultation av sakkunniga inom social- och hälsovården.

Då barnets behov av stöd beror på gravt handikapp, svår sjukdom, gravt försenad utveckling eller då behovet av stöd anknyter till den socioemotionella utvecklingen behöver barnet i allmänhet kontinuerligt och individuellt stöd på heltid. Barnet kan ha svårigheter inom flera områden eller ett mycket stort behov av stöd inom ett visst område. För att stödja barnets utveckling, lärande och välbefinnande ska man kontinuerligt observera, dokumentera och bedöma barnets behov av stöd och hur stödåtgärderna inverkar och räcker till.

För att stödja barnets utveckling, lärande och välbefinnande ska man kontinuerligt observera, dokumentera och bedöma barnets behov av stöd och hur stödåtgärderna inverkar och räcker till. Den första åtgärden är att granska arbetssätten och lärmiljöerna och hur de lämpar sig för barnet. Utifrån granskningen görs en bedömning av om en

ändring av arbetssätten och lärmiljöerna kunde leda till bättre pedagogiska lösningar för barnet. Barnets stöd för utveckling och lärande i barngruppen förutsätter planering, specialkompetens och eventuellt olika slags arrangemang eller hjälpmedel. Barnet behöver hjälp med att komma tillrätta i gruppen, en differentierad verksamhet och tid för att träna grundläggande färdigheter. Det kan förutsätta utveckling av personalens specialpedagogiska kompetens eller sjukvårdskompetens eller mångprofessionellt samarbete med sakkunniga inom social- och hälsovården.

5.5 Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd

Barnets behov av stöd, stödåtgärderna och hur de ska genomföras samt ansvars- och arbetsfördelningen när det gäller stödet ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Läraren och/eller specialläraren inom småbarnspedagogik ansvarar för att göra upp och utvärdera planen i samarbete med den övriga personalen och barnets vårdnadshavare. När planen görs upp och utvärderas ska vårdnadshavarens och barnets delaktighet stödjas.

Barnets åsikt ska klarläggas och beaktas då planen görs upp och utvärderas. Stödet ska utvärderas och planen ska granskas minst en gång om året. Stödets inverkan ska utvärderas regelbundet och planen ska ändras vid behov. Hur målen för verksamheten har uppnåtts ska antecknas i planen och målen ska ändras så att de motsvarar det nya behovet. Om behovet av stöd och stödåtgärderna har upphört ska detta antecknas i planen. En bedömning av barnets behov av stöd görs också alltid då barnet börjar i förskoleundervisningen. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan föreskrivs om stöd för barnets växande och lärande för barn i förskoleundervisningen.

I Kristinestad använder personalen tillsammans med vårdnadshavaren blanketten Bedömning av barns behov av stöd (bilaga 5) när behov av stöd uppkommer. Blanketten ges till specialläraren inom småbarnspedagogik och barnets stödbehov och -åtgärder antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Pedagogiska och strukturella lösningar samt samarbete, ansvars- och arbetsfördelning mellan olika aktörer skrivs in i planens bilaga 6.

Läraren inom småbarnspedagogiken ansvarar för att planen görs upp och personalen och vårdnadshavarna kommer överens om stödåtgärderna. Vid behov deltar också specialläraren inom småbarnspedagogiken, terapeuter och representanter för hälso- eller socialväsendet i diskussionerna kring planen. Specialläraren inom småbarnspedagogiken är alltid på något sätt involverad när ett barn behöver extra stöd, handleder barnet enskilt eller i grupp och konsulteras av eller handleder personalteamet.

I samråd med specialläraren inom småbarnspedagogiken ska personalen kontinuerligt observera, dokumentera och bedöma barnets behov av stöd och hur stödåtgärderna inverkar och räcker till.

6. Småbarnspedagogik som baserar sig på en alternativ pedagogik

Ifall småbarnspedagogiska tjänster som baserar sig på en alternativ pedagogik erbjuds i Kristinestad ska vårdnadshavaren få tillräckligt med information om verksamhetens särskilda mål och värderingar. En sådan verksamhet ska också följa planen för småbarnspedagogiken.

7. Utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken

Syftet med utvärderingen av den pedagogiska verksamheten är att utveckla småbarnspedagogiken och förbättra förutsättningarna för barnens utveckling och lärande.

I Kristinestad utvärderar anordnaren av småbarnspedagogik planen för småbarnspedagogiken och hur den har genomförts inom de olika verksamhetsformerna samt bestämmer vilka metoder som används vid utvärderingen.

Den pedagogiska verksamheten utvärderas genom att barn och vårdnadshavare i slutet av verksamhetsåret får fylla i en enkät kring verksamheten (bilaga 3 och 7). Dessutom samtalar personalen gärna under årets lopp med vårdnadshavarna och andra samarbetsparter kring verksamheten.

I slutet av verksamhetsåret utvärderar personalen hur deras egen samt teamets verksamhet har förverkligats med tanke på de tidigare uppsatta målen (bilaga 8). De centrala delarna av utvärderingen sammanfattas och offentliggörs.

På basen av utvärderingarna ska planen för småbarnspedagogiken och dess bilagor vid behov utvecklas och förändras så att småbarnspedagogiken är god och kvalitativ. Chefen för småbarnspedagogik och dagvårdsteamet (enheternas ansvarspersoner) ansvarar för utvecklingsarbetet.

Ett barn har hundra språk

Barnet har hundra språk, hundra händer
hundra sätt att tänka, att leka och att tala på
hundra, alltid hundra sätt att lyssna,
att förundras och att tycka om
hundra lustar att sjunga och förstå
hundra världar att upptäcka
hundra världar att uppfinna
hundra världar att drömma fram
Ett barn har hundra språk
och därtill hundra, hundra, hundra.

(Loris Malaguzzi)